

ČE SI
STAR(EJŠ)I,
NEJ MUJS,
KA SI
ŽALOSTEN

str. 3

PALČKI V
SOMBOTELU

str. 4

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 24. aprila 1997 * Leto VII, št. 8

Slovenski zunanji minister Zoran Thaler pri Lászlu Kovácsu

KLJUB FINANČNIM TEŽAVAM NA MADŽARSKI STRANI - ŠE LETOS NOVI MEDDRŽAVNI PREHODI

Tako je dejal slovenski zunanji minister Zoran Thaler v posebni izjavi za RTV Slovenija po pogovorih z vodjem madžarske diplomacije Lászlóm Kovácsom. To pa je tudi tema, ki že lep čas zelo zanima porabske Slovence pa tudi prekmurske Madžare in župana slovenske občine Kobilje. O odpiranju prehodov je govoril tudi zunanji minister Kovács, vendar z dodatkom, da ni drugih ovir, kot da ni denarja na madžarski strani.

Kovács pa je napovedal pomembno novost: še pred začetkom letošnje glavne turistične sezone bosta notranja ministra Madžarske in Slovenije podpisala sporazum o prestopu državne meje samo z osebnimi izkaznicami. To bo za madžarske državljane prvi primer, ko bodo lahko v drugo državo potovali brez potnih listov. Slovenija ima že več let tak dogovor z Avstrijo in Hrvaško, medtem ko se z Italijo šele dogovarja. Prvič sta poenostavljeno potovanje iz države v državo predlagala slovenski in madžarski zunanji minister lani 15. marca na pogovorih v Lendavi.

Madžarski zunanji minister je napovedal podpis še nekaterih sporazumov, in sicer sporazuma



o preprečitvi dvojne obdavčitve, o priznavanju visokošolskih diplom, za kar se že dalj časa zavzemajo prekmurski Madžari in sporazum o krepitvi turističnega sodelovanja.

Zelo važna so tudi prizadevanja za krepitev gospodarskega sodelovanja ter prometne povezave. Blagovna menjava se je lani v primerjavi z letom prej nekoliko zmanjšala. Sicer pa je Madžarska pri izvozu trinajsta, pri uvozu pa sedma zunanjetrgovinska partnerica Slovenije.

Predstavniki slovenskega gospodarstva, ki so se pogovarjali z ministrom Thalerjem, so opozorili

tudi na previsoke stroške, ki jih imajo pri prevozu blaga po železnici čez Hrvaško. Zato so ministra opozorili, naj se državi čimprej dogovorita za ustrezne prometne povezave, še posebej naj Slovenija pohiti pri gradnji železnice, pereč problem pa ostaja še naprej sodobna avtocestna povezava med državama. Čimprej bi državi morali skleniti tudi medbančni sporazum, ker potekajo zdaj preračunavanja prek nemške marke v forinte oziroma v tolarje, kar dviga stroške finančnega poslovanja.

Madžarska znižuje dodatno uvozno carino, ki

je bila najprej osem odstotkov, zdaj je štiri odstotke, povsem pa jo morajo ukiniti do sredine leta.

Minister Thaler je slovenskim gospodarstvom predstavnikom zagotovil vso pomoč, ki jo lahko nudi vlada, vključno pri pripravi medbančnega sporazuma in tudi na drugih področjih. O pogovorih s kolegom Kovácsom pa je tudi povedal: "Pomembno se mi zdi, da smo se dogovorili o tristranskem sodelovanju tudi s sosednjo Avstrijo. To bo še posebej pomembno v procesu popolne vključitve Avstrije v Schengenski sporazum. Slovenija in Madžarska imata tukaj enaka odprta vprašanja in s skupnim nastopom do sosednje Avstrije bomo lahko urst

zadev rešili. Glede mejnih prehodov sem dobil odgovor, da si madžarska stran zelo prizadeva, da pride do odprtja novih mejnih prehodov, imajo pa izrazite finančne težave glede tega. Dogovorjeno je bilo, da naredimo vse, da prehode odpremo še letos. Tudi ostala vprašanja, ki so posredno ali neposredno povezana z manjšinami, smo se odločili pospešeno reševati."

Na novinarski konferenci so napovedali tudi nekaj pomembnih državnih srečanj na najvišji ravni. Na povabilo predsednika Arpada Göncza bo 29. in 30. aprila prvič uradno obiskal Madžarsko slovenski predsednik Milan Kučan, madžarski predsednik pa je bil na prvem uradnem obisku v samostojni Sloveniji septembra 1992. Obisk je začel v Lendavi, kjer je imel daljši pogovor tudi z vodstvom prekmurskih Madžarov, končal pa ga je v Monoštru, s pogovorom s porabskimi Slovenci.

Po Thalerjevih besedah na novinarski konferenci se je z madžarskimi sobesedniki pogovarjal tudi o drugih narodnostnih vprašanjih, kot so mediji in še zlasti uresničevanje sporazuma o zaščiti manjšin.

Seja mešane komisije bo tokrat v Ljubljani, tako porabski Slovenci kot prekmurski Madžari pa poudarjajo, da bodo vztrajali pri konkretnih dogovorih o vseh najpomembnejših področjih. Dosedanja preohlapna stališča niso bila dovolj zavezujoča, zato vrsta pomembnih nalog še ni uresničena. eR

RAZISKOVALNI INŠTITUT ROMUNOV NA MADŽARSKEM

Romuni na Madžarskem živijo raztreseno v županijah Hajdú-Bihar, Békés in Csongrád, kjer so se prostovoljno in organizirano naselili v 17. in 18. stoletju. Ob naselitvi so bili ortodoksne (pravoslavne) veroizpovedi, zato so ustanovili na Madžarskem romunsko ortodoksno cerkev. Nekateri so pozneje postali grkokatoliki in baptisti. Število Romunov na Madžarskem je do Trianonske mirovne pogodbe (1920) narasčalo. Ob ljudskem štetju l. 1910 je živelo tu blizu 30 tisoč Romunov. To število je l. 1941 bilo 14 tisoč, l. 1990 pa okrog 9

mánváros). Madžari so živeli v predelu, imenovanem Madžarska Gyula (Magyar-Gyula). Nemci pa v Nemški Gyula (Német-Gyula). Prebivalstvo v mestu Gyula se je skozi stoletja ločevalo jezično, teritorialno in versko.

V Gyuli, na Zvezi Romunov deluje Raziskovalni inštitut Romunov na Madžarskem. Ravnateljica inštituta je zgodovinarica **dr. Marija Berényi**.

- *Kako je nastal vaš inštitut?*

- Po Trianonski mirovni pogodbi (1920) so romunski izobraženci zapustili

skem, zaradi tega se mi je zdelo pomembno, da jih združimo. Najprej smo v okviru Zveze Romunov na Madžarskem ustanovili Društvo romunskih raziskovalcev in ustvarjalcev na Madžarskem. Iz tega je l. 1993 nastal naš raziskovalni inštitut.

- *Kaj in kako raziskujete?*

- Inštitut deluje v treh sekcijah: etnološki, zgodovinski ter jezikoslovno-literarni. Ima 12 zunanjih sodelavcev, s katerimi podpisuje pogodbe o raziskovanju določenih tem. Etnologinja Emilia Martyn na primer dela na monografiji, ki bo predstavila nošo Romunov na Madžarskem. Ana Borbély pripravlja narečni slovar Romunov v Kétegyházi. Mihály Kozma piše razpravo o romunskih družinskih imenih. Lászlóné Csobai se ukvarja z zgodovino Romunov v Békéscsabi. Raziskovanje poteka skoraj na vsakem področju. Naš inštitut ima stike s podobnimi inštituti drugih narodnostnih manjšin (npr. hrvaški raziskovalni inštitut v Pécsu, slovaški v Békéscsabi) in z drugimi manjšinskimi skupinami, skladi, knjižnicami. Ob znanih strokovnjakih so naši sodelavci tudi ljubiteljski navdušenci in mladi ljudje. Študentom dajemo - v okviru skromnih možnosti - tudi štipendije.

- *Kaj je glavna naloga inštituta?*

- Naša naloga je pisanje razprav, monografij. Pripravljam sem, da zdaj, ko živijo Romuni še v blizu 18 naselij v županijah Békés, Csongrád in Hajdú-Bihar, in še kolikor - toliko govorijo narečje, ohranjajo svoje šege, niso še pozabili svojih pesmi, molitev. Če naši raziskovalci zdaj ne bodo zbrali, kar se še da, in zbranega gradiva ne bodo objavljali, pozneje ne bo več kaj raziskovati. Tudi romunsko prebivalstvo na Madžarskem se močno asimilira. Materinščino se ohranja samo starejša generacija, predvsem v vaseh, kjer so Romuni v večini. Hitreje so se asimilirali v narodnostno mešanih krajih.

- *Kje objavljate rezultate svojih raziskav?*

- Inštitut je l. 1996 izdal svoj letopis (Annales 1996), v katerem so objavljene študije sodelavcev v romunskem in madžarskem jeziku. Razprave so razvrščene po sekcijah inštituta: zgodovina, jezikoslovje, etnologija, literatura.

Besedilo in slika: **Francek Mukič**



Za gradom je mestna četrt, kjer živijo Romuni.

tisoč. Tri naselja - Bedő, Vekerd in Méhkerék - so ohranila do danes svojo etnično zaprtost: romunski jezik in ortodoksno vero. Vas Méhkerék je danes edini jezikovni otok Romunov, kjer je 96,4 % prebivalstva romunskega porekla.

Romuni ortodoksne veroizpovedi so se v županiji Békés pojavili prvič v kraju **Gyula**. Naselili so se l. 1721 na ozemlju, ki se razprostira v smeri gradu. Madžari so ta del mesta imenovali Veliko romunsko mesto (Nagyro-

Madžarsko, zbežali v Romunijo. Romuni na Madžarskem so se znašli v težkem položaju, ne samo zaradi svoje maloštevilnosti, ampak tudi zaradi tega, ker so njihovi kulturni, zgodovinski in verski centri ostali v Romuniji. Romuni na Madžarskem so ostali brez svojih duhovnikov in učiteljev. K sreči se je po več generacijah spet izoblikoval tisti sloj izobraženstva, ki je pripravljen, da se ukvarja z znanstvenim raziskovanjem. Ti ljudje delujejo raztreseno po Madžar-

Knjiga o slovensko-madžarski meji

OD POMURJA DO TRIANONA

V začetku aprila je v Sombotelu László **Gönc** predstavil najnovejšo publikacijo Zavoda za kulturo madžarske narodnosti v Lendavi (Muravidéktől Trianonig). Knjiga sombotelskega avtorja Tiborja **Zsige** obravnava dogodke in dokumente v zvezi z nastankom slovensko-madžarske državne meje. **Dr. Zsiga** je strnil izsledke madžarskih in slovenskih raziskovalcev (predvsem na podlagi knjig: *Kövágó László, A magyarországi délszlávok 1918-1919-ben. Bp., 1964., Vánek Sifart, Prekmurje (1918-1920), CZN 1/1989, Mikola Sándor: A vendség múltja és jelene. b.1.)* ter jih dopolnil z nekaterimi rokopisnimi (predvsem: *Strausz Antal-Strausz Flórián, Alsólendva története. Sombotel*) škofijski arhiv, Matija **Slavič**, Slovenska krajina. In: *Klekl iratok. Arhiv Železne županije* in arhivskimi podatki (Arhiv Železne županije, Državni arhiv v Budimpešti, Vojaški arhiv v Budimpešti).

Že sam naslov je anahronističen, saj je poimenovanje "Pomurje-Muravidék" nastalo po Trianonu (1920). Od takrat obsega ta regija razen Prekmurja še vzhodni del Slovenskih goric in Mursko polje - torej pokrajine na obeh straneh Mure. Avtor pa govori v svoji knjigi o pokrajini med Muro in Rabo, ki so jo Madžari pred trianonsko mirovno pogodbo imenovali Vendvidék, Tótság. Po l. 1920 pa je dobila slovensko ime Prekmurje. Avtor bi že na začetku knjige moral razčistiti pojme, ki jih velikokrat - žal nedosledno - uporablja: **Medžimurje - Muraköz, Prekmurje - Murántul, Pomurje - Muravidék, Slovenska krajina - Vendvidék**. Prav tako nedosledno uporablja poimenovanje prebivalcev pokrajine: vend, szlovén, vend (szlovén), szlovén (vend). Za "vendsko ljudstvo" (vend népek) imenuje celo vse Slovence, ki so živeli v Avstrijskem delu Avstroogrske monarhije na Stajerskem, Kranjskem, Gorici, Istri in županijah Vas ter Zala. Z vsem s tem samo zmede bralce na Madžarskem in v Porabju. To pa pospešuje asimilacijo Slovencev na Madžarskem.

Avtor je izbral med dokumenti, ki osvetljujejo dogodke z vidika interesov države Madžarske. Predstavlja tudi osebe, ki so imele pri določanju slovensko-madžarske meje pomembno vlogo. S strani Slovenije: Matija **Slavič** in Jožef **Klekl**, s strani Madžarske pa Bela **Obal** in Sándor **Mikola** (vsi doma iz Pomurja).

Namen knjige naj bi bil objektivno ocenjevanje dogodkov. Namesto objektivnosti pa se čuti avtorjeva negotovost. Enkrat trdi, da Slovenci med Muro in Rabo niso imeli nobenih stikov z ostalimi Slovenci, da se njihov jezik, "čeprav ima veliko sorodnih elementov z okoliškimi Slovenci in Hrvati, bistveno razlikuje od njihovega". Drugič pa prizna, da so prebivalci med Muro in Rabo slovanski narod, so v sorodstvu s Slovenci onstran Mure. Pravi, da so Madžari sicer simpatizirali s Slovenci med Muro in Rabo, so jih podpirali - toda treba je priznati, da so se Madžari trudili, da bi preprečili tesnejše stike prebivalcev med Muro in Rabo z ostalimi Slovenci.

Na sploh se čuti avtorjeva površnost. Problem, ki ga obravnava, je zelo zapleten in zahteva temeljitejšo poznavanje, preučevanje tiskanih, ustnih in arhivskih virov. Knjiga v predgovoru nakazanega namena - objektivno razčistiti sporna vprašanja - ni dosegla. Iz nje odseva "trianonska nostalgija". Avtor je izbral med dokumenti "po svojem okusu", kakor je to priznal tudi na predstavitvi knjige v Sombotelu. Zaradi tega knjigo priporočamo **samo strokovnjakom**, ki jo bodo znali kritično brati. V nobenem primeru pa je ne priporočamo - kot je to v predgovoru - učiteljem, šolarjem in laičnim bralcem, ker bi jih ta knjiga samo zmedla.

Marija Kozar

Štenjé

PRAUTI LÜTERANOM

Na Slovenskom je najprve pa najbolje začno preganjati lüterane Tomaž Hren, šteri se je 1560-oga leta v Ljubljani naraudo v lüteranski držini. V šaulo je že v katoličansko odo v Gradeci pa je pūšpek grato v Ljubljani. Pregarjo je lüterane, zapiro pa razrušo njine molilnice, zažigo lüteranske knige.



Pūšpek Hren knjig nej pīso, samo vōdavo katekizmuše, molitvenike pa pesmarice. Po Dalmatinovi lüteranski Bibliji je 1613-oga leta katoličanskim dūhovnikom vkūppostavo **evengeliūme pa štenjé** iz nauvoga teštamentuma za nedele pa svetke (Evangelija inu listuvi). V Hrenovi knjigaj je etak dojspisano, zaka sta šla Jožef i Marija v Betlehem (evangelium po svetom Lukači):

"Ena zapuvid je vun-kaj šla cesarja Augu-

sta, de bi se vus svejt zapisal. Le tu zapisovanje je tu ner pervu, katēru se je godilu v tem času, kadar je Cyrinus deželski oblastnik bil v Sirij. Inu vsi so šli, de bi se zenili, vsaki v svoje mestu. Tedaj je tudi gori šal Jožef iz Galileje, iz tiga mesta Nazaret, v Judovsko deželo, v Davidovo mestu, katērimu je ime Betlehem: za tu, ker je on od hiše inu roda Davida bil, de bi se pustil zapisati z Mario svojo zaročeno ženo, katera je bila noseča." (Lk 2, 1-5)

(po našom: "Tiste gni je cesar Augustus vōdau, naj se vkūppispiše cejli svejt. Tau prvo vkūppisanje je te bilau, gda je biu Cirenus prejdni v Siriji. Inu vsi so šli, ka bi se dali vkūppisati, vsikši v svoj varaš. Ušo je Jožef z Galileje, z varaša Nazaret tō v Judeo, v Davidov varaš, šteroga so zvali Betlehem: zato, ka je un tō od tiste iže ino Davidovoga roda bīu, da bi se pūsto vkūppisati z Marijo, svojo zaročeno ženo, štera je bila noseča.")

Marija Kozar

ČE SI STAR(EJŠ)I, NEJ MUJS, KA SI ŽALOSTEN

Letos so se porabski penzionisti na začetki apriliša od prvin srečali. Prišlo ji je skurok 70 v Varaš v gledališče. Pozdravila ji je predsednica društva pa jim je tapovedala, ka vse planejra društvo v tom leti.



"Po aprilskom srečanju je prvo vekšo delo, da majuša pozovemo penzioniste iz Murske Sobot. Vsi, steri ste lani bili z nami na izletu v Soboti, se radi spominat na tisti lejpi den,"

je pravla predsednica Irena Barber.

Društvo bi rado organiziralo letos tō en izlet. Tak so skončali, če de se dalo, bi si poglednili Sopron pa okaulico. Kak vekša prireditiv ji na konci leta čaka srečanje, na sterom bi

(tagdij) tō. Računajo pa na pomauč Državne slovenske manjšinske samouprave, vej so pa v tom društvu starejši iz vsakše porabske vesi. "Trbej ziskati pa vōponūcati druge prilike tō," je pravla predsednica. Takšne prilike so vsefelé natečaji (pályázatok), gde si društvo leko pejneze spravi. Leko pa ziščejo kakšne varaške fabrike pa firme tō.

Po tejm se je pa začno bola veseli tau srečanja, vej pa penzionisti tak brodiyo, ka če si malo starejši, zatok prej nej mujs, ka si žalosten tō. Najprvin so se včili ništarne slovenske pesmi popejvati, pri tom so njim pomagali Vera Gašpar pa Trio Črnko iz Čepinec. Muzikantje so se tak dugo trūdili, ka so največ penzionistov na paté spravili. Nji je tō nej bilau vtraga pa so veselo plesali do osme vōre večer.

M.S.

SODELOVANJE Z DRUŠTVOM UPOKOJENCEV V MURSKI SOBOTI

11. apriliša je iz Porabja mala delegacija išla v Mursko Sobotu k Društvu upokojencev. Znano je, ka so nam oni pomagali, da smo v Porabji leko ustanovili društvo. Od prvoga minuta so nam

bili na pomauč. Prva naša akcija je bila, da so nas pozvali na izlet v Pomurje. Od tistoga mau smo se že večkrat srečali na različni prireditvaj.

Predsedstvo našoga društva je čutilo dužnost, da bi vrnili njino gostoljubnost. Zatok smo se 11. apriliša srečali, da bi se zgučali, gda pridejo k nam na izlet. Predsednik Jože Vild je nam razložo njini letošnji plan dela, tak smo povedli mi tū naš skromen načrt, v šterom je napisano, ka čakamo nji na izlet k nam. Ponūдили smo tri variante za te izlet. Nam je sploj dobro spadnilo, da so oni za tau, da bi se z našim Porabjem spoznavali, z našimi lejpiimi krajinami in ljudami. Kak so povedli, odebreyo v njinom društvu takše člene, ki so najbolje aktivni, ki največ delajo. Etak leko čakamo na izlet, steri baude 21. majuša, 40-45 lūdi.

Našo društvo vkūppostavi program, med šterim poglednmo naše cerkvi, muzej v Varaša, ništarne meštře - med njimi lončara na Verici.

Oni za volo bogatejšoga programa s seov pripelajo moški kvartet.

Našo društvo v tauj leti eške planira, da bi naše penzioniste pelali na eden izlet po Madžarski v pokrajino kau-lek Soprona. Na te izlet bi nisterne Sobočane tū radi pozvali, ranč tak, kak na konci leta, gda slobaud vzememo staroga leta.

Oni so nam tū ponūдили za sodelovanje različna srečanja. 19. juniuša do slovenski upokojenci meli državno srečanje v Celji. Ta prosijo našo delegacijo tū. Na ništarne razstave nas zovejo pa nam razstave pri nas ponūdujajo tū. Že je tradicija, da v Soboti penzionisti vsakšo leto majo literarni večer. Na te večer smo mi tū pozvani. Našo srečanje je toplo, prijateljsko bilau. Naši delegaciji je na pomauč bila Slovenska zveza zdaj tū, kak od začetka mau. Zadovolni smo se vrnili domau, čutimo za našimi plečami stoječo pomauč Sobočancov pa Zvezino pomauč tū.

I. Barber



prof. Eugen TITAN: Na paši (igr. -papir)

OD SLOVENIJE...

Optimizem turističnih delavcev

Slovenski turistični delavci napovedujejo uspešno leto 1997. Ocenjujejo, da naj bi bil letošnji iztržek za desetino večji od lanske 1,2 milijarde dolarjev. Njihov optimizem temelji na dobrem obisku tujcev med velikonočnimi prazniki in precejšnjem zanimanju za Slovenijo na turističnih borzih v tujini.

Župani v parlamentu

V državnem zboru se je organizirala nova "stranka". V slovenskem parlamentu so se namreč povezali poslanci, ki so hkrati tudi župani posameznih občin. Ustanovljena skupina 27 poslancev (kar je za dva več kot jih ima najmočnejša stranka, Liberalna demokracija Slovenije) naj bi skrbela predvsem za hitrejšo reševanje odprtih vprašanj s področja lokalne samouprave.

Petina poslancev v Bruslju

Kar petina poslancev državnega zbora se je dva dneva izobraževala v Bruslju pri Evropski komisiji in Natu. Osemnajstčlanska delegacija se je skupaj s poslanci iz drugih pridruženih držav seznanjala z odprtimi vprašanji evropskega povezovanja. Poslance so v Evropski komisiji opozorili, da Slovenija zaostaja pri usklajevanju zakonodaje z evropsko, prehiteli sta jo celo Bolgarija in Romunija.

Ombudsman ima veliko dela

V prvih treh mesecih letošnjega leta je na varuha človekovih pravic Ivana Bizjaka svoje pobude naslovilo 830 državljanek in državljanov Slovenije. Največkrat so imeli pripombe na sodne postopke, upravne zadeve in socialno varnost. Skupno je bilo za tretjino več pobud kot v prejšnjih četrtletjih.

AVSTRIJSKO-SLOVENSKO ZNANSTVENO SREČANJE O POLOŽAJU ROMOV V AVSTRIJI IN SLOVENIJI

Vse poti Romov so prejšnji teden vodile v Mursko Soboto. Tako bi lahko rekli za 11. in 12. april, ko sta bili v tem obsejnim središču v počastitev Svetovnega dneva Romov kar dve odmevni in kvalitetni prireditvi. Najprej so predstavniki kar šestih romskih društev, kolikor jih deluje v Sloveniji, na dobro obiskani prireditvi pod naslovom "PRISLUHnite ROMOM - ŠUNEN LE ROMEN" prikazali svojo kulturno ustvarjalnost in predvsem z nastopom folklornih skupin, glasbe in plesa pokazali pravo kulturno bogastvo.

Posebej pomembno pa je bilo dvodnevno strokovno srečanje uglednih znanstvenikov in raziskovalcev iz Republike Avstrije in Slovenije o položaju Romov v Avstriji in Sloveniji kot izzivu za manjšinsko pravo. Udeležilo se ga je okrog 50 raziskovalcev, predstavnikov Romov in novinarjev iz obeh držav. Beseda je tekla o pravnem položaju romske skupnosti v obeh državah, o prizadevanjih evropskih in mednarodnih institucij za izboljšanje pravnega varstva Romov, o problematiki zaposlovanja, izobraževanju in kulturni ustvarjalnosti Romov.

Sicer pa v Republiki Sloveniji živi okrog 7.000 Romov, od tega dobra polovica v Prekmurju. Gre za dve precej različni skupini, saj Romi na Dolenjskem živijo v precej slabših ekonomskih, bivalnih in socialnih razmerah od prekmurskih Romov. V

Sloveniji je zaposlenih le 13 odstotkov Romov, tri četrtine pa je odvisnih od socialne pomoči države. Vlada je sprejela poseben program ukrepov za pomoč Romom in izboljšanje njihovega položaja, pa tudi v nekaterih občinah si prizadevajo razreševati probleme romske skupnosti.

Pomembno je, da je v zadnjih letih dosežen na predek pri kulturnih dejavnostih in samoorganiziranosti v romska društva, saj so organizirani v šestih romskih društvih na terenu in v Zvezo romskih društev, občasno izdajajo knjige, časopis in revijo, organizirajo prireditve in različne izobraževalne tabore.

Avstrijsko - slovensko znanstveno srečanje sta organizirala in pripravila Avstrijski inštitut za vzhodno in juhovzhodno Evropo in Inštitut za narodnostna vprašanja iz Ljubljane.

Znanstveni posvet o položaju Romov je bili močno odmeven, strokovno kvaliteten in pomemben prispevek, tako za znanstvenike kot politike pri postopnem izboljševanju položaja Romov v obeh državah. Za vse udeležence je poseben sprejem pripravil župan mestne občine Murska Sobota Andrej Gerenčer. Kot gost se je srečanja udeležil tudi predstavnik Romov iz Madžarske.

G.B.

Palčki v Sombotelu

"OD GOSTÜVANJA DO GOSTÜVANJA"

Na županijski reviji gledaliških skupin je v Sombotelu nastopila tudi lutkovna skupina z Gornjega Senika. Poslušalci besedila sicer niso razumeli, toda so kljub temu navdušeno ploskali našim lutkarjem, ki so tokrat igrali s svojimi nogami. Novo igranje - Od gostüvanja do gostüvanja - je postavil na oder Milivoj Miki Roš.

"To je predstava letošnje sezone. Palčki so bili na podobnem festivalu že v Murski Soboti. Ta predstava je drugačna od klasičnih lutkovnih iger. Jaz trdim, da se dajo lutke igrati tudi z nogami, ne samo z rokami. Gre za oživljanje mrtve gmote. Čevlji je mrtva gmota, ki se da oživljati tudi z nogami, ne samo z rokami. Besedilo igre je napisano v domačem narečju. Predstava je inspirirana z "gostüvanjskimi šegami" med Muro in Rabo. Nevesti ukradejo čevlje in ga licitirajo, pa ga nihče noče kupiti. Gre pa za otroško zabavo, otroci se igrajo med sabo. Ta zavrženi čevlji potem oživi, si išče svoj par. Najde ene čudne čevlje, copate, "bakaniče", gumijaste škornje. Ti za ta zavrženi čevlji napravijo eno "gostüvanje", kjer pa spet prideta na dan ženska pa moška narava."

Kako so otroci v Sombotelu sprejeli to igro?

"Verjetno težko, ker niso razumeli besedila. Zato je tudi šla predstava hitro skozi. Ni bilo odziva in so nekako otroci imeli občutek, da to mora hitro iti skozi, da čimprej mine. Ko so igro predstavili v Murski Soboti, kjer so razumeli besedilo, so



Foto: M. Kozar

predstavo spremljale reakcije - smeh, tišina -, tam je bila daljša kot v Sombotelu. Malo težav povzroča tudi to, da so v tej skupini otroci od drugega do

osmega razreda. To je zelo pisana družina. Za takšno razliko v letih je težko sestaviti neko prav homogeno lutkovno gledališko skupino kot smo jo

imeli prejšnja leta. Čez dve-tri leta se bo to izoblikovalo."

Otroci niso imeli težav z učenjem besedila?

"Ne. Trije so samo, ki porabski dialekt slabše obvladajo. K sreči, kot tudi v prejšnjih letih, nam pomagajo stare mame. Tudi to je pozitivna stran našega delovanja. Pri teh mladih se začne kazati neka samozavest, začnejo se pogovarjati v domačem jeziku. Vidijo, da to ni tak govor, ki ga lahko slišijo samo na njivi, doma, v gostilni, ampak je to tudi jezik, ki lahko funkcioniira na odru kot pisana beseda..."

To se pravi, da bodo v bodoče lutkovne igre bolj v narečju kot v knjižnem jeziku?

"Meni je to prvenstveno, tudi zaradi tega ker igrajo v porabskih vaseh in domači ljudje to razumejo. Pri zdajšnji predstavi ni prave animacije, veliko bolj pride v ospredje igra. Tudi zaradi najmlajših, da vidijo, kako je to sploh, ko stopiš na oder, pa se pokaže. Predstava je nastala pravzaprav zaradi najmlajših članov."

Ali imate že kaj v mislih za naslednjo sezono?

"Ja. Rad bi priredil za lutkovno skupino delo Kajetana Koviča Zmaj direndaj. To je izjemna knjiga iz otroške literature, meni je zelo blizu. Mlajši člani bodo že eno leto starejši, pa bomo lahko delali malo bolj disciplinirano in pripravili bolj zahtevno, večjo lutkovno predstavo."

-mkm-

STARO DREJVO JE TEŽKO PREJK POSADITI

Melekno vreje pa Šiničin krošeo... "Gde je pa tau?" bi leko stoj pito. Na Gorenjom Seniki - sploj pa malo starejša generacija - dobro zna, gde je tau. Gnesden te del vesi samo

rami pa gazdiji sama nika dela. Ona me pela k mojmili cilji, zatok, ka bi sama nej ta najšla, kakoli sam tam spoznana. Za volo porušeni ramov, za volo zarašene zemlje sam nikak nej



Ilonka Braunstein pred svojo ižo

tak zovejo, ka prej Jánoshegy. Depa gesta felső pa alsó Jánoshegy. Vsi čuti-mo, ka je tau po vogrskom povedano. Pa zakoj? Zatok, ka so na tom brejgi, na Gubinoj gazdiji graničari bili, tuj so meli kasarno. Pa prej sodacke so té brejg zvali za Jánoshegy.

Tomi je že 40 lejt, gda sam najoprvin spoznala té brejg. Tistoga reda je na tom brejgi vse živelo. Vsakši klat grūnta so lūdje obdelali. Tak kauleg 140 ramov je na tom brejgi bilau. Če si ga malo poglednamo, nika čudovito vidi-mo. Lejpa pokrajina je tau. Samo ka gnes najbalkše če si oči zapremo pa malo senjamo. Senjamo lejpa dva brega, lejpo dolino, bejle hiše, ka šterim pela asfalt, obdelano zemlau, cvetoča drejva. Kak tū pa tam vidimo v Sloveniji ali v Avstriji. Žau, če smo na tom lejpom brejgi pa oči opremo, pa se nam ne senja, vidimo nika sploj žalostnoga. Na polonje ali cejlak dojporušene kuče, tazanjanjo zemlau pa drejva, zaraščeno, zapuščeno pokrajino. Tuj pa tam se vidijo rami, v šterij ešče gnes lūdje živijo, v ednom rami eden ali največ dva človeka. Vidimo obnovle-ne rame tū, té so tijnici pokūpivali za vikende.

Gda pridem po pauti gor pa vidim, ka tadala več nede, avto dojpostavim pri pauti. Dem tadala pejški. Odim že tak 10-15 minut, gda najoprvin zagledam živoga človeka, Radašič Mic-klo, kak doma pri velkom

najšla paut, stero sam v svojoj življenji dostakrat opojdla. Če zdaj stoj tau taprsté, misli, ka škem šinfati ali krivce iskati za toga volo. Nej, od toga nega guča. Objektivni so vzroki, ka je do toga prišlo. Té brejg je bola za turizem, liki na njem živeti. Ka bi ga pa leko za turizem vóna-prajli, bi dosta milijonov ponūcali, ka žau, gnes pri nas nišče ne more naprej sprajti. Zakoj je prišlo do toga, ka je brejg zapuščeni? Na kratki zatok, ka je tū gazdūvati pa živeti v gneš-nji cajtaj nej mogauče. Mladina si je pri poštiji nauve hiše zozidala pa se je pre-selila ta. Dosti ji je odišlo po rosagi.

Dapa, mislim, nas vse boli, da tau čudovito pokrajino moremo pūstiti na nikoj priditi. Vūpajmo se, ka gnauksvejta znauvič gornaj-dejo te lejpi brejg. Živejo pa zatok ešče nistarni tuj na tom brejgi. Najbole starejši, steri so sami ostali, dapa za nikoj nešče-jo zapūstiti svoje domove tačas, ka so pri zdravji. Pri ednoj takšoj ženski sam ojdla, pri Ilonki Braunstein. Na brejgi stoji edna hiša, poleg njé pa edna zapuščena. Pri Ilonki je videti, ka nakak tuj žive, vōz-prani gvant visi vānj, kaulag rama je pa takši red, ka edno vejčico ne najdeš, ka je nej tá valaun. Na dvo-rišči črešnja cveté, poleg je stūdenec. Tuj nega vodo-voda. Električka geste, pri tom rami pa ešče telefon tū majo. Od rama vidiš doj ves. Cirkev, šaulo, cintor.

Lepau je doj gledati. Blūzi iže se vidi, ka je tuj pa tam stau gnauksvejta kakšen ram, depa tau samo kakši tam njani cūgli svedočijo. Ilonka mi je rada, dapa ta-nazaj sprvodi Micko, štera me je do nje sprvodila. Žnautra, v lepoj čistoj kūnji, z zozidanim špajetom si prpovedava.

Ilonka, rada bi bila, če bi mi od toga brega, od tvoji mladi lejt, od tistega življenja prpovedala.

"Tū na tom brejgi sam se narodila. Mati so rodili nas 14. Živi nas je ostalo pa gorzraslo 11 (5 dekeo pa 6 pojbov). Oča so mi rano mrlī. Grūnt smo delali, živino smo krmili. S toga smo živeli. Nigdar ne pozabim tiste večere, gda so mati vsakši večer edno krbūlo krunčov spekli, tisto

naužic pa naskrivoma rezo sebi mesau. Gda so mati steli kūjati, te so samo čonte najšli. Gde je že tisto, ka smo bausi ojdli k meša tū. Gda smo v dolino prišli, smo si v potoki noge zaprali pa bausi v cirkev. Ešče v zimi smo doma na-pona bausi bili. Pa smo zatok nej bili betežni, vsi smo gorzrasli."

Že si 66 lejt stara, depa dobro se držiš. Videti te vseposvedik, gde se kaj godi v vesi. Rada si kaj takšomi?

"Sploj sam rada. Večkrat pravim, ka sam že vse delala, samo sam ešče vauže nej nūcala. Depa tak mo naura. Človek se more držati pa veseliti. Tak moja držina kak dobri drūgi lūdje me oživlajo. Na, pa delo. Ne morem ostati brez dela. Vidiš, tuj doma pri iži mam



Stara iža s križom na Janezovom brejgi

je bila naša večerja. Dobra, žmana večerja. Materi so nej gnauk vlastje kumas stali, gda nas je 11 mlajšov k stoli sedlo. Vsak po eden gvantec smo meli pa če so prali, te smo tačas nikan nej šli, ka je gvant nej poseno. Etak smo gorrasli vsi. Tistoga reda smo vsakšo grūdo zemle obde-lali. Skurok es k sausadnoj iži sam se oženila. Z možaum sva tū grūnt delala pa včasini, tū pa tam kaj vcuj prislūživa. Mūva sva 3 mlajše, tri dekle mela. Mauž mi je 1991. leta mrau, mlajši so se vōže-nili, etak sam sama ostala v hiši. Mam 9 vnukov, tau me veseli, rada sam s svojimi. Nama z možaum je tū nej leko bilau. Delo pa delo, za življenje, za tri dekle, štere sva vōženila. Gde so že tista lejta, gda smo doma bili pa smo na pod ojdli okajeno mesau kradnit. Vsakši je emo svoj

tak pau plūga zemle, tau sama gor kopam pa si po-sedim vse, ka je potrebno. Tak je strno, ka tuj z mašinom ali z živinov bi žmetno obredo kaj. Kakoli ka sam sama, pri sebi čūtim svojo deco, svoje vnuke, svoje dobre lūdi."

Puno prazni hiš je tū kaulagvrat. Ti si si nej mislila, ka tū vse tuj njaš?

"Meni se tuj sploj vidi. Vō mo držala tačas, ka de mogauče. Tau je moj dom, tau je pokrajina, gde sam se narodila, pa od tec škem, da bi me na tisto "velko paut" odpelali. To-mi bi najbole rada bila, če bi skauz leko ostala. Človek pa nigdar ne vej, kak bau-de, depa kak šegau majo prajti, staro drejvo je že žmetno prejk posaditi. Tuj so moje korenje štere me oživlajo. Tuj so moji spomini."

I. Barber

... DO MADŽARSKE

Odstopil predsednik liberalnih demokratov

Pred kratkim se je Iván Pető, predsednik Stranke svobodnih demokratov, odpovedal vsem svojim funkcijam, tako predsedovanju stranki kot vodenju poslanskega kluba svobodnih demokratov. Za svoje-ga naslednika je predlagal notranjega ministra Gá-borja Kunczeja, za vodjo poslanskega kluba pa državnega sekretarja v Zunanjem ministrstvu Istvána Szent-Iványija. Stranko je sicer precej pretresel pred-sednikov odstop, vendar pa upa, da bodo sveže sile na čelu stranke dale nov zagon svobodnim demo-kratom pred volitvami 1. 1998.

Podpora bivšim olimpijskim prvakom

Madžarska skupščina je sprejela odlok, da bodo bivši olimpijski prvaki do-bivali t.i. podporo od drža-ve. Mesečna vsota naj bi bila enaka vsakokratni po-vprečni madžarski plači. Na Madžarskem živi 132 olimpijskih prvakov, neka-teri v zelo slabem gmotnem stanju.

Brez vizumov v nekatere države

Od 14. maja bodo lahko madžarski državljani brez vizumov potovali v Me-hiko. Pred koncem letošnje turistične sezone bodo od-pravljeni vizumi tudi z Ja-ponsko. Sporazum o tem bodo podpisali ob obisku zunanjega ministra Lászla Kovácsa na Japonskem.

Nastop porabskih skupin

- 27. aprila bo gostoval mešani pevski zbor Avgust Pavel z Gornjega Senika v Podkumu pri Trbovljah na reviji prijateljskih pevskih zborov. Prireditvev bo pri farni cerkvi sv. Jurija.
- Ta dan bo gledališka držina Nindrik-indrik na-stopila pri Gradu in v Kuz-mi za veseloigro Županova Micka.

VARAŠKI SLIKAR

V avli gledališča v Varaši je na leto večkrat kakšna razstava (kiállitás). Kaulek v zma so prejk dva kedna kejpji bili vöpostauleni. Na kejpaj je biu podpisan Jože Kern. Sto je te človek? Iz imena se vej, ka je iz Porabja. Telko smo zvedli, ka zdaj v Varaša žive, vse drugo pa že od njega.

G. Jože, v kakšnoj rejči se leko pogučavava?

"Vogrski, ka slovensko malo zna."

Leko se nam nota pokažate?

"1936-ga leta sam rojen. Moja rojstna ves je Dolenji Senik. Mati je Slovenka bila, oče pa Nemec. Devet lejt star sam bijo, gda so tisti lagvi časi prišli, ka so lüsto tavozili. Moje stariše pa brata so tü odpelali na Nensko. Ge sam zatok nej

dostafale tabele. Sledkar sam se že tak vcuj vzeu, ka sam 32 lejt tau delo, dočas je ta fabrika nej dolastanila. Par lejt sem daubo predpenzijo, zdaj pa že redno penzijo. Žena je tü iz židane fabrike üšla v penzijo. Eno (h)čer mava, ona s svojo držinov v Somboteli žive."

Kak ste vi leko üli za dekoratöra, če ste se za tišlara včili?

"V moji mlašečaj lejtaj eške nej bilau televizije, videoja,

kejpe, v fabriko sam je tö mogo notanesti. Tak sam ge daubo tau delo. Farbo sam do tistogamau nej, tau sam začno s plakati."

Gda pa kak ste začnili farbatl kejpje?

"Sin od svaka je vido, ka malam. On me je nanje vzeu, aj začnem farbatl. Za par lejt sam že več kejpov poфарbo. Najbaugše je té pojeper doma vösklau. On je djager biu, etak je k njama dosta avstrijski pa nemški djagarov odlo. Med tejmji je bijo en umetnik (müvész), steroma so se moji kejpji preveč povidli. Ge sam gošče farbo z divjačinov. Tau je ranč za djagare bilau. Etak je 15 najbaugši kejpov bilau vöpostavleno v Avstriji. Tau je bila moja prva razstava. Na, te sam daubo redno volo, če so že takšni velki umetnik zadovolni bili z menov. Sledkar sam spozno umetnika Muraija na Vogrskom. On mi je pa v Soproni organiziro razstavo."

Kak tau, ka smo mi tü v Porabji o tejm nika nej vedli?

"Ge sam nej té človek, steri novöja svojo delo ali se (h)vali s tejm. Če bi te pojeper tö tü živo, bi se gvüšno zvedlo. Na, zdaj že nejma cajta se z menov spravlati. Kejpov pa mam zavolé. Vogrski djagardje tmo ne

Istino, ka sam že tri kedne tü delo z enim, vse več sam ga farbo, vse bola grdi je grato. Do tejmamau sem kaulek 200-300 kejpov poфарbo. Dapa samo vzimi farbam. Gda je že lejpo vrejmen, sam najraj v gračenki."

Gde so tej kejpji?

"En tau so poküpili, nika sam tazdavo, druge pa tuj doma mam. Tau vam

moram prajti, ka en kejp eške g. Árpád Göncz ma, ka se ma je tmo povido. Gnesden drago pride tau delo. Draga je farba, platno pa vse, ka trbej vcuj. Etak pa ne morem tak falo odavati.

Tak brodim, ka je farbanje lejpo delo. Zdaj zatok že Varašanci pomalek tü spoznajo mojo delo."

K. Fodor

Pismo iz Sobote

TELEVIZIJA

Eden moj dober pajdaš, steri jako lipou spejvle pa igra na gitaro, je pred ednin leton ali mogouče dvema začo spejvati pesem Boug ne daj, ka bi crkno televizor. Tou je takšna smejšna pesem, v šteroj spejvle o ton, ka vse se godi, če je televizija dobra, in ka se zgodi, če se pokvari in je te doma vse načik, kak druge dni. Tak pravi, kak če bi doj mrou takši mali Boug. Rejsan, že dugo se zna, ka je televizija gratala nekši držinski pou človik pou Boug.

Idemo lipo po rejdi. Mlada držina kúpüvle TV. Oba sta mladiva, oženjeniva kakšo leto, una ma ške kakšen teden do tistoga dneva, ka de rodila. Že zadnje tri mejsce ojdita po bautaj pa kúpüvleta vse tisto, ka de mladi človik nüco, gda se narodi. Ali, ob ton deli mata mladiva ške edno bole prejdno delo. Zato, ka sta dejte že napravila, je zdaj čas, ka si kúpita televizijo. Kak že povejdano, gnako kak za mladoga človeka vsefele fküp spravlati, gnako isketi po bautaj, obračata kataloge in brodi, stero televizijo bi kúpila. V ton tedni pred tistin dnevon te zdaj najdeta televizijo, stera se obema vidi in stera ma najlepše farbe. Rejsan, ka je nej biu glij najbolje fal, ali malo je dau kcuji njeni oča pa te ške malo njegva mama in za den ali dva so njima ga pripelali domou. Postavila sta ga ta na najboubše mesto v sobi in ga dugo, dugo zalübleno glejala. Un se je glij kcuji spravo, ka ga prikapči na elektriko, gda je njoj tan kouli pouпка glij začalo jako brsati in se gibati. Malo je zastonjala, se doli sejla, rosa jo je polejvala in kuman je leko povejdala:

- Dragi moj, tak si brodin, ka se je začalo.

- Vej pa vejn, ka se je začalo. Malo ške počakaj, fčasi nut zakapčin, minuta se ali ta, pri televiziji se ne smeš paščiti.

Una pa li tadale tan sidi. Nut v njej se čidale bole gible in že čistak plava v mrzli rosi, stera njoj teče po cejlou teji.

- Dragi moj, nej si me razmo, dejte..., dale je več nej mogla.

- Znan, draga moja. Dejte de tö leko glejdalo televizijo, gda de vekše, je un sopo dale tan negi pri slejdnji žici, stero je fküp klau.

Njoj pa je bilo čidale bole lagvo, mladi človik je sto na svejt. Pa njemi je tö bilou lagvo tan za televizijo, nej vedo, ka se kama prikapči. Oba sta sopla, oba je polejvala rosa, televizija je nej škela svejtiti, dejte pa je škelo na svejt.

- Nej si me razmo... uno brse... ške vö...

- Neške vö! Neka se je fküper zgrabilo... neške, pa če ga bujen...

Te nagnou je TV zasvejto in skur v iston hijpi je dejte brejčalo.

Ne ven, kak se je tou razvedilo po vejsi, ali maloga tak v couni zovejo ka Tejve. Uni že vejo zakoj.

MIKI



Jožef Kern

bijo na lišti, ka so me stari stariške goraranili. Pa je tak ostalo tü, ka je moja držina navekoma v Nemčiji ostala. Stariške so mi že tapomrli, brat je pa od tistoga mau nej prišo domau. Stariva stariša sta Nemca bila, vogrski sta ranč trno nej vedla. Etak bar malo vejim nemški. Slovenski sam se samo z mlajši pogučavo, rano sam odišo z dauimi, zatok pa ne vejim dobro slovenski.

Gda sam osnovno šaulo zgotauvo, sam nika mogo začniti s seov. V Somboteu sam se üšo včiti za tišlara, od tistec so nas prejküjali v Mohač. Kak vönavčiti tišlar sam par lejt delo v tistoj krajini. 1956-ga leta je lagvo šlau v rosagi, etak sam domau prišo. Zvön vöjaca sam že nikoga nej emo. Delo sam en čas tü nej daubo. Dapa zatok sam se oženo. Na, tistoga ipa je trno težko bilau v kakšno fabriko notapriditi. Sausad je že dugo lejt delo v židanoj fabriki, on me je notaspravo za dekoratöra. Sprvoga sam skur zbejgno, ka mi je nej šlau tak tau delo, kak bi ge sto. Dekoracije sam redo, plakate farbo pa



Najbole rad slika naravo.

eške elektrike nej bilau v rami. Etak sam z mlajši najraj po goščaj odo. Gaušča se mi je furt vidla. V šauli sam za drugo nej maro, kak geografijo, risbo pa telovadbo. Trno rad sam málo. S kejpov sam dolanamalo Stalina, Rakošina, Lenina. Gda sam se tadala včijo, te sam pa strokovne stvari mogo malati. Moje kejpje so tak v osnovni šauli kak v strokovni šauli vösklali po stenaj. Toma sam rad bijo. Sledkar sam igralke začno malati s kejpov. Moj sausad je vido te

kipüvajo kejpje. Pred vüzmom sam se težko napauto v gledališče pauleg razstave. Tak vidim, ka so lidge zadovolni bili z varaško razstavo. Puno irko so mi napisali z lejpmi rečami."

Ka pa kak farbate?

"Ge samo naravo, najbolje gošče z divjačinov. Dostokrat sem opazo pa posliko gošče pa živali. Kejpji pa spomini mi pomagajo. Gošče, travnike samo farbam, živali pa prvim vönamalam pa te farbam. Mam takši kejp, ka sam ga en den napravo.



TEKMOVANJE V ZNANJU SLOVENSKEGA JEZIKA

Tako smo "prekrstili" bivše tekmovanje v recitiranju, ki je dolga leta zbiralo šolarje treh porabskih narodnostnih šol, da so pokazali svoje recitatorske sposobnosti in še kaj. Koncept letošnjega tekmovanja smo korenito spremenili, učenci pa so se imeli možnost izkazati še v pisanju spisa na določeno temo, pesem za recitiranje pa so lahko izbrali sami, torej ni bila vnaprej določena. Pomoč učiteljev je pri pripravi na tekmovanje bila nujna, in kot smo ugotovili, so jo nekateri dajali v zelo veliki meri, drugi pa preskromno. Najbolj je to vidno iz rezultatov.

16. aprila zjutraj smo se, 26 tekmovalcev in učitelji spremljevalci, zbrali na monoštrski narodnostni šoli. Najprej je bil pisni del. Učenci so bili razdeljeni v 3 skupine, ki so pomenile 3 težavnostne stopnje, vsaka skupina pa je imela na voljo dve temi. Najmlajši, učenci 3. in 4. razreda, so pisali o svojih prijateljih/sošolcih ali o živalih - hišnih ljubljenicah; v 2. skupini so učenci 5. in 6. razreda predstavljali svojo družino ali šolo, ki jo obiskujejo. 3. skupina, 7. in 8. razred, pa nam je zaupala, katera slovenska knjiga jih je najbolj očarala ali pa predstavila življenje svojega kraja v preteklosti in danes. Teme, razen konkretnih naslovov, so učenci poznali vnaprej, lahko so se s pomočjo učiteljev in tudi staršev temeljito pripravili. Nekaj spisov je bilo zelo dobrih.



Po okusni malici je sledil drugi del, recitiranje pesmi slovenskih avtorjev. Prepričljivost recitatorjev je ocenjevala 3-članska žirija učiteljev, po 1 iz vsake šole. Ko je bil 2. del končan, sem (avtorica tega zapisa) že popravila spise in z ocenjevalci 2. dela smo sešteli točke. Nestrpnost tekmovalcev je naraščala, nam je pa bilo že vse jasno. Prisotnost madžarske televizije in slovenskega radia sta dala še pomembnejši pečat zanimivemu dogodku.

In končno je sledila razglasitev zmagovalcev ter podelitev bogatih nagrad, ki jih je prispevala Zveza Slovencev. Zmagovalci, točneje zmagovalke, so vse iz gornjeseniške in monoštrske šole. Med tekmovalci iz **1. skupine** (3. in 4. razred) je dosegla 1. mesto **Bernadett Gyeček** (G. Senik), 2. je bila **Rita Gredlić** (Monošter), 3. pa **Klaudija Lazar** (G. Senik). 1. mesto v 2. skupini (5. in 6. razred) je dosegla **Žužana Šulić** (Monošter), 2. mesto **Lilla Fasching** (Monošter), 3. pa **Melinda Čato** (G. Senik). V **3. skupini** (7. in 8. razred) pa se je najbolj izkazala s tem dosegla 1. mesto **Andreja Nemet** (G. Senik), 2. je bila **Anastazija Bajzek** (G. Senik), 3. pa **Nikoletta Vajda** (Monošter).

Zmagovalkam iskreno čestitamo, pristrčna hvala Zvezi Slovencev za lepa darila, hvala vsem pogumnim tekmovalcem, iskrena zahvala pa tudi učiteljem, ki so pomagali svojim učencem do lepih rezultatov. Naslednje šolsko leto pa se spet vidimo na novem tekmovanju, samozavestni, pogumni in oboroženi z novimi jezikovnimi znanji. Srečno!

VALERIJA

PRI NAS DOMA

Naša družina živi v Slovenski vesi, blizu Monoštra.

V družini nas je pet: oče, mama in trije otroci. Očetu je ime Antal Šulić. Star je 41 let. Po poklicu je traktorist. Po narodnosti je Slovenec. Mama se imenuje Margit Šulić. Stara je 37 let. Dela v Monoštru kot tkalka. Dela osem ur na dan. Potem jo čaka še delo doma. Včasih je zelo utrujena, zato ji pri delu večkrat pomagamo. Zelo je dobra in skrbna. Ona je tudi Slovenka. Imam dve mlajši sestrici. Ime jima je Erika in Edit. Obe hodita v osnovno šolo István Széchenyi. Erika hodi v četrti razred, Edit pa v drugi. Zelo dobro se uči, samo doma se večkrat prepirata. Jaz sem Žužana Šulić. Stara sem 12 let. Hodim v šesti razred. V šoli se učim tudi slovenščino, ker sem po narodnosti Slovenka. Rada se pogovarjam tudi v narečju, če grem k babici na Gornji Senik. Rada pojem slovenske pesmi, zato sem članica pevskega zbora. Rada berem, gledam televizijo in se igram na računalniku.

Zelo dobro se počutim v naši družini.

Žužana Šulić 6.r.
OŠ Monošter

ŠOLA - MOJ DRUGI DOM

Moja šola se imenuje István Széchenyi. Zgradba stoji v Monoštru ob reki Rabi. Stara je komaj enajst let.

Šolsko poslopje je novo, veliko, svetlo in moderno. Ko vstopimo v stavbo, pridemo v veliko avlo. Iz avle lahko gremo v jedilnico. V prostorni jedilnici lahko pojemo okusno kosilo. Zgradba se deli na levo in na desno krilo. V levem krilu so učilnice za nižje razrede, zbornica, soba ravnatelja in tajništvo. V desni strani je športna dvorana, bife, zobozdravniška ordinacija, kabineti in naša učilnica. Naša učilnica je v pritličju. V šolskem razredu so klopi, stoli in tabla. Steno krasijo cvetlice, slike. Na stenskem časopisu lahko beremo novice in šolske programe. Učiteljica ima svojo mizo.

V šoli imam prijateljice in prijatelje. Moja prijateljica je Sabina Horvat. Zato jo imam rada, ker je prijazna, vedno se skupaj igrava in učiva. Učitelji in učiteljice so prijazni. Najbolj prijazna učiteljica je Zsuzsana Kókai. Zato sem rada tukaj in zelo dobro se počutim. Rada hodim v šolo.

Lilla Fasching 5.r.
OŠ Monošter

MOJA VAS NEKOČ IN DANES

Živim v Sakalovcih. Vas leži v dolini. Majhna je in lepa. Približno 400 prebivalcev živi tu.

Moja babica mi je večkrat pripovedovala, kakšno je bilo življenje nekoč. Ljudje so se ukvarjali prej s poljedelstvom in z živinorejo. Delo je bilo težko, ker še ni bilo strojev. V majhni hiši je živelo več generacij. Ljudje so bili bolj solidarni kot zdaj. Radi so pomagali drug drugemu. Zelo mi je bilo všeč, ko mi je babica pripovedovala, kako lepo so oni ohranili različne šege. Na žalost mi poznamo samo nekatere šege. Siromašno so živeli, niso imeli lepih oblek in hrane tudi niso imeli dovolj.

Zdaj se je že vse spremenilo. Lepe, velike hiše lahko vidimo povsod. Zdaj se že ne ukvarjajo s poljedelstvom in živinorejo. Pri hišah vidimo kokoši, svinje. Samo pri dveh hišah najdemo krave. Večinoma hodijo delat v Monošter, na primer v tovarno Opel. Nekateri so pa brez dela. Če primerjamo življenje nekoč in danes, lahko povemo, da je zdaj boljše. Otroci lahko hodijo v otroški vrtec in v šolo in se lahko učijo. Prej niso imeli možnosti, da bi se lahko učili na univerzi in na visoki šoli.

Tu sem se rodila, tu živijo moji starši, zato je to zame najlepša vas.

Nikoletta Vajda 7.r.
OŠ Monošter

PREDAVANJE O OLIMPIZMU

25. marca je bilo v šoli predavanje o olimpiizmu. Iz slovenskega Olimpijskega komiteja sta prišla dva predavatelja. Ura olimpiзма se je začela ob devetih. Najprej smo videli več jamskih risb. To je dokaz, da so se ljudje že pred štiritisoč leti (v prado) ukvarjali s športom. Zvedeli smo tudi to, kdaj so se začele olimpijske igre. V Helasu, v stari Grčiji so vsako leto priredili olimpijske igre v Olimpiji. Tudi to mesto so napadli Rimljani, zato so potem prekinili igre.

V srednjem veku ni bilo olimpijskih iger. L. 1894 je en francoski človek predlagal, da bi obnovili nekdane olimpijske igre. To je bilo l. 1894, dve leti pozneje, l. 1896, so organizirali prve olimpijske igre v Grčiji, v Atenah, zato ker so Grki že v antiki priredili olimpijske igre. Te so sledile v Franciji, v Parizu, potem v Lillehammeru, v Moskvi, itd. Za časa I. in II. svetovne vojne v letih 1916, 1940 in 1944 ni bilo olimpijskih iger. Prvi Slovenec, ki je zmagal na olimpijskih igrah, je bil Rudolf

Cvetko, v sabljanju. L. 1996 so praznovali 100. obletnico iger v Atlanti. Slovenci so dobili dve srebrni kolajni. Naslednje olimpijske igre bodo l. 2000 v Avstraliji, v Sidneyju.

Olimpijska zastava je bela. Na zastavi je 5 krogov, vsak krog pomeni en kontinent. Vsak krog je druge barve.

Predavanje je bilo zelo zanimivo. Veselilo bi nas, če bi večkrat imeli možnost poslušati taka predavanja.

Viktor Časar
OŠ G. Senik



Jajjaaa?!?



Vej pa don nej?!?

Kratek spomin. Vidi se mi, kak se vogrska policija vali, ka so pa nikše zgrabili, šteri so vendrak vkradnili šejst ton od tisti papérov, iz štere penaze redijo. Tau pa pozabijo cujdjati, kak je te specialni papér premino. Pripelali so ga z Nemškoga, po cejli pauti je kamion sprevala vogrska policija pa vogrska tajna (titkos) policija, te pa jim je gnauk samo kamion srejdik Budimpešte preméno. - Podje, podje, zato bi se tak fejst vendrak don nej trbólo valiti.

Duplanske koce. Nej tak dugo je na Vogrskom en velki čednjak odo z nikšoga tihinskoga rosaga, pa pravo, ka se vogrski zakonski pari zato tak nagausti pitajo, tisti ta drugi pa malo mlajšov majo, ka mauž pa žena ne núcata vküper eno velko koco, liki vsikši ma ejkstra svojo.

DUPLANSKE KOCE PRAUTI PITANJI

Tak se pa te prej ne morejo dobro vküper segreti. - *Takšo fele formo negajo samo na vogrskom čedni čednjaki.*

Kam se tak paščite?

Etognauk se je na fligari, na šterom 426 potnikov má mesto, iz New Yorka v London en sam človek pelo. Na eroplani ma je 17 stewardes služilo, naj ma bau paut skem lepša. Tau se je zgodilo, ka se je nikša žnaura pobantivala, zato so lidgé šli na drugi fligar, naj ne zamidijo svojo delo v Londoni. Stuart Pike pa si je brodo, ka un bole počaka, naj falingo popravi, že zatogavolo tó, ka ka pa prej če več mesta tó bau. - *Ej, če bi ge tak zavado na lote-riji petko?!*

Žuta nevarnost. Ekononisti (közgazdászok) pravijo, ka če de Kina tak tadale naprej üšla, kak v slednjaj lejtaj, te za 13 lejt (2010-oga) več pripauva pa naredi na enoga človeka (GDP), kak Merika. - Tak gratajo iz prvi zadnji, iz zadnji pa prvi? Ka pa če nigder nede 2000?

Kompiuterska nevarnost. Na kraci prej bau-dejo takši računalniki, šteri

se tak leko vküper za-
kapčijo, ka nemo núcali
žnaure, po šteraj do infor-
macije šle iz enoga kom-
pijtera v drugoga, liki prej
človeške kauže. - *Pomalek
rejsan konec sveta bau,
ka po enom tali naj naša
kauže slüži, kak kakša
žnaura, po drugom tali,
pa prej nede trbólo več
vküper čauvati moško pa
žensko kaužo, če de
dauajo fele lüstvo stelo,
ka jim naj malo štrmi po
žilaj, ka prej že gestejo
takše tablejte, štere do
orgazma pripelajo... Ka bi
bilau, če bi vse za tisto
núcali, za ka je Baug
štvaro?*

**Živa oddaja (adás), živi
helikopteri.** Televizija v
Los Angelesi je pau "v
živo" not kazala, kak so se
pau võre strejlali policaji pa
dva bančna raupara. Nas-
lednje so sivi podje raupare
dojstrlili. V L.A. zato leko
takše programe ranč te ka-
žejo v televiziji, gda se kaj
takšoga godi, ka so heli-
kopterji od tv vnoči vodnik
v lufti, ka naj nika ne zami-
dijo. - *Dve pitanji se člove-
ki porodi. Leko, ka do na-
kraci takše televizije "v ži-
vo" že takšo nutri kaza-
le, ka se samo za eno võro
zgodi? Drugo pitanje:
baug dragi, takši novi-
narge zato dejo cükat pa
kakat, ali pa zataut tó
nemajo cajta?*

Fr.M.

NIKA ZA SMEJ

Od kec si pa
emo

Gnesden po krčmaj skurok
vsepovsedik gestejo gor
postavljani mašini za špilo.
Tam not lüčajo dobre fo-
rinte pa je velki lutri, ali kaj
nazaj dobijo ali pa zgübiju
vse. V pau võri leko dve
plače tü zgübiš. Naš Imre je
velki špilar bio. Njegov pa-
daš, Djüra bi tü rad, depa
žena ma je tau prpovejda.
Tak je prajla, ka če de se
gdasvejta špilo, ga tanja.

Djüra je pa tak najgeri bio
na tau špilo, ka je etognauk
500 forintov proso od Im-
rena, aj on tü leko võspro-
ba te mašin. Pa ka se je
zgodilo? Prišpilo si je 100
gezero forintov. Od radosti
je kam nej znau biti. Imreni
je tanazaj dau dug pa je tak
ta šlafjov, nej je üšo domau.
Imre ga pa pita: "Kak pa
tau, ka nedeš domau, kak
vsigdar. Vej pa zdaj bi leko
svojoj lirmi velko veselje
spravo s tejmi pejnazami."
Djüra pa: "Baug te mantüj!
Ge tau doma ne pokažem
pa povejm za nikoj nej. Vej
me pa žena buje." Imre pa:
"Pa zakoj bi te klala? Nej-
ma rada pejnaze?"

Djüra pa: "Zatok bi me buj-
la, ka bi nej vedo prajti, gde
sam vzeo tisti 500 forintov,
ka sam tam notzlüčo v
mašin."

Tableta

Etognauk se je naš Miki
etak taužo svoji tašči, našoj
Juliški: "Draga mama! Cej-
lo nauč sam nej spau, nej
sam mogo oči zaprejtü. Tau
je pa zatok bilau, ka z že-
nov mava 100 gezero fo-
rintov dugá pa nejmava
eden filer nej."

Naša Juliška pa etak: "Dra-
gi moj zet! Pa zakoj si nej
pravo tau meni?" Miki pa:
"Pa bi mi vi dali 100 ge-
zero forintov?"

Juliška pa: "Tau nej, liki
edno dobro tableto bi dau-
bo za spati."

I. Barber

PORABJE

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtek

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov uredništva: H-9970
Monošter, Deak Ferenc ut 17.,
p.p. 77, tel.: 94/380-767

Tisk:
SOLIDARNOST
Arhitekta Novaka 4
9000 Murska Sobota
Slovenija

Po mnenju Ministrstva za kulturo
št. 415-715/93 mb z dne
3.11.1993, se časopis PORABJE
uvršča med proizvode, od
katerih se plačuje davek od
prometa proizvodov po 13.točki
tarife 3 zakona o prometnem
davku (Ur. list RS, št. 4/92).
ISSN 12187062.

Časopis izhaja z denarno
pomočjo Javnega sklada za
narodne in etnične manjšine.